

Parany, una polèmica viscosa

L'octubre no és, a la Jana, un mes qualsevol. Aquest municipi de poc més de 700 habitants, que viu majoritàriament de l'activitat agrària, experimenta durant aquest mes un tràfec inusual pels moltíssims camins rurals que serpentejen entre un terme municipal farcit d'oliveres i ametllers. A la tenda de Custodi de la plaça, una d'aquelles típiques tendes de poble on es pot trobar tota mena d'andròmines, s'incrementen les vendes de visc, pasta per a barretes o espart. Al centre de salut, no són pocs els iaïos que demanen que els lleven els taps de cera de les orelles per afinar l'oïda. En plena nit és habitual trobar senyors de més de 70 anys camí dels seus camps amb l'esperança que en aquesta ocasió no faran porra, l'expressió que ací es gasta quan u no ha estat capaç d'atrapar ni un sol tord. I és que per

Tradicionalment, l'arribada de l'octubre era el tret de sortida per al parany, una modalitat de caça de tords molt estesa al nord del País Valencià i el sud de Catalunya. La prohibició per part dels tribunals n'ha reduït la pràctica, però el món paranyer continua confiant de trobar la via per legalitzar una activitat que forma part de la idiosincràsia del medi rural. EL TEMPS s'endinsa en una controvèrsia que va més enllà de l'àmbit cinegètic.

aquestes contrades la cacera d'aquest ocell mitjançant la tècnica del parany és un ritual al voltant del qual gira tota la resta d'activitats de la vida. "El

parany forma part de la nostra manera de ser, és part de la nostra identitat i és una fita més del calendari agrari", resumeix Sergi Puchol, propietari d'una



Imatge d'un parany al terme municipal de la Jana.

Què és el parany?

El parany és una tècnica de caça, de les anomenades tradicionals, que ha anat evolucionant des de formes més arcaïques a més modernitzades destinada a atrapar tords. En l'actualitat, consisteix en un grup d'arbres, generalment garroferes, oliveres o ametllers, voltats per una tanca de fusta, formigó o pedra seca. A les branques més altes dels arbres s'instal·len unes barretes i s'hi col·loquen unes varetes impregnades d'una substància semblant al visc. Des



SEO/BIRDLIFE

de l'interior del parany, el paranyer, mitjançant un reclam (una mena de xiulet que, adequadament utilitzat, imita el so de les aus) o un casset, atrau l'atenció dels tords. En acostar-se als arbres, les aus queden impregnades per les varetes de visc i cauen a terra, on són capturades pels paranyers, que les maten. El parany, tot i que furtivament, es practica des de meitat del mes d'octubre fins a mitjan novembre, coincidint amb la migració dels tords des del nord d'Europa cap a Àfrica.

Pasqual Batalla:
 “A nosaltres, com als ecologistes, ens interessa la preservació de la natura”

granja de porcs i paranyer des que té ús de raó.

Lluny queden, però, els temps en què cada família o grup d'amics de la Jana s'arraulia al voltant d'un garrofer per participar d'aquest cerimonial. Cada volta són menys els qui, a la comarca del Baix Maestrat, on aquesta pràctica és més estesa, però també a la Plana Alta, la Plana Baixa, l'Alcalatén, el Camp de Túria, els Serrans i la Vall d'Albaida, mantenen aquesta tradició. La raó és ben senzilla: el parany és una forma de cacera il·legal. Així, almenys, ho han dictaminat tots els tribunals, des del Tribunal Superior de Justícia valencià fins al Tribunal de Justícia de la Unió Europea, passant pel Tribunal Constitucional. De fet, aquesta forma d'atrapar tords està tipificada com a delicte en el codi penal des de l'any 2011.

Tot plegat ha dissuadit molts dels qui abans eren paranyers. Alguns altres, en canvi, han preferit mantenir-se en la clandestinitat, a pesar del risc de ser sancionats amb multes que, en alguns casos, han superat els 1.000 euros. “A la Jana abans hi havia un centenar de paranyes; ara en queden només 19”, explica Puchol. Ell és dels pocs que, per a aquest reportatge, ha admès que continua fent parany a pesar de les prohibicions. “Al pas que anem, acabarà desapareixent”, augura Sergi Puchol, que va aprendre aquesta tècnica del seu pare. L'exemple català sembla donar-li la raó: allà, la pressió del Seprona i dels agents forestals ha provocat un ràpid abandonament d'aquesta tècnica de llarga tradició a les comarques del Montsià. Avui, les barraques (com en diuen, al nord del Sénia, d'aquestes construccions) són del tot residuals a Catalunya.

Tradició o barbàrie? Els paranyers han vist com en l'última dècada, sentència rere sentència, els tribunals donaven la raó a les tesis ecologistes. El parany ha estat reiteradament vetat perquè es considera que no és un mètode selectiu de cacera, circumstància per la qual incompleix la directiva de protecció d'aus que regeix a la Unió Europea i, per extensió, a l'Estat espanyol (per saber més sobre la tècnica, vegeu requadre adjunt). Els paranyers diuen que no és així perquè, quan una



au que no és un tord cau en la trampa, se la deixa en llibertat. Asseguren, en contra de l'opinió dels ecologistes, que el fet que les seues plomes hagen quedat impregnades de visc no els impedeix recuperar la mobilitat.

Aquest és només un dels molts punts de conflicte entre ecologistes i paranyers. La lluita entre ells s'ha fet com més va més acarnissada i inclou denúncies creuades entre ambdós parts. Per als uns, el parany causa massacres indiscriminades d'aus cada any; per als altres, resulta una activitat innòcua. Per als primers, es tracta d'un vestigi de bestialitat pròpia de l'època medieval que cal eradicar; per als segons, es tracta d'una tradició que forma part de la identitat dels pobles que cal mantenir com a part del patrimoni cultural; els conservacionistes consideren que els paranyers tenen una visió exclusivament extractiva de la natura; els paranyers creuen que són víctimes de la tendència a fer les normes amb criteris exclusivament conservacionistes sense tenir en compte la realitat del medi rural.

Ignasi Ripoll, de Seo/Birdlife a les Terres de l'Ebre, no nega que el parany poguera tenir cert sentit en temps pretèrits, quan l'escassetat d'aliment obligava a aguditzar l'enginy per proveir-se de proteïnes. Ara bé, en el context actual, considera Ripoll, “cal traspasar la caça en barraca als museus, com a interessants mostres d'una cultura d'altres temps”. Segons el responsable de Seo/Birdlife a les Terres de l'Ebre, “la tradició són aquelles coses que suporten el pas del temps, i aquesta no la



Vicent Flors



Àlex Vilanova



Sergi Puchol

suporta, igual que passa amb la pesca amb rall o amb la caça de la guineu a Anglaterra”. Ripoll recorda, a més, que lluny de ser una pràctica privativa d’ací, la caça amb visc s’ha realitzat històricament a tot Europa. Si avui s’ha eradicat de molts països és perquè s’ha prohibit de manera progressiva: a finals del segle XIX a Gran Bretanya i Txèquia; a Irlanda, l’any 1929; a Alemanya als anys 30; i a tota l’Europa comunitària l’any 1979.

Al pol oposat, se situa Pasqual Batalla, ex-president d’Apaval, l’Associació de Paranyers de València, Catalunya, Aragó i Balears. Per a Batalla, qui en l’actualitat exerceix com a regidor del Bloc a l’Ajuntament de

Vila-real, el parany “és una manifestació cultural viva i ben viva, que forma part del nostre patrimoni com a poble”. Més enllà de la qüestió estrictament cinegètica, sosté Batalla, a través del parany “s’aprèn a estimar i respectar la natura, a conèixer-ne els cicles i cuidar el paisatge”. “Acò no és com la cacera d’escopeta, que quan acaba la temporada la penges fins l’any següent. En aquest cas, has de tindre cura de l’arbre i del paratge tot l’any i això és bo des del punt de vista del manteniment del medi ambient”, explica.

Guerra de xifres. Com president d’Apaval que fou, Pasqual Batalla va participar en la posada en marxa d’una

escola de parany tradicional on s’instrueix els alumnes sobre el marc jurídic, els tipus d’aus, les tècniques com ara enviscar o fer el reclam per atreure els tords. A altres municipis com ara Calig o Almassora també es fan aquest tipus de classes. Des de les entitats ecologistes es miren aquestes iniciatives amb recel. “S’està invitant els alumnes a acabar cometent un delictes. Quin sentit té això?”, es lamenta Paco González, del Gecen (Grup d’Estudi per a la Conservació i l’Estudi dels Espais Naturals), un dels grups que, a les comarques de Castelló, més ha treballat per eradicar aquesta tradició.

Les discrepàncies també són presents en l’àmbit de les xifres. Mentre

L’excusa científica

Amb aficionats al Baix Maestrat, la Plana Alta, la Plana Baixa, l’Alcalatén i la Vall d’Albaida, els paranyers constitueixen un grup de pressió que s’agrupa a través d’Apaval, una associació que es va crear a mitjan dècada dels 80, coincidint amb l’ingrés d’Espanya a la Unió Europea (que és qui en última instància ha vetat aquesta pràctica). Conscient del pes que el parany tenia en aquestes comarques, la Generalitat Valenciana ha tractat en general d’acontentar aquest sector, però ho ha fet fins ara amb més pena que glòria. Els seus intents per donar cobertura legal a aquesta pràctica han caigut en sac foradat. L’última temptativa va tenir lloc fa tot just un any. L’octubre de 2013, la Generalitat va aprovar un decret que donava via lliure a l’anomenat “parany científic”, això és, la utilització de fins a 33 paranyes com a lloc de captura per a un posterior estudi científic. La

iniciativa de la Conselleria, que comptava amb l’impuls d’Apaval, va trobar l’oposició radical de la comunitat científica. “Era un subterfugi per fer parany”, assegura Emilio Barba, professor d’ecologia de la Universitat de València, i signant d’un manifest en contra d’aquesta alternativa. En aquest manifest els científics posaven en evidència que el “parany científic” tenia “carències greus de metodologia” i era més invasiu que no el mètode tradicional per anelles. A més, recordava el document, un estudi que utilitzara el visc “no obtrindria l’aprovació de cap comitè d’ètica de cap institució dedicada a la investigació, ni tampoc de cap revista científica”. “El parany com a mètode de captura –sentenciava l’informe– és inacceptable des del punt de vista científic, considerant els estàndards sobre benestar animal acceptats a nivell internacional per la comunitat científica”. Finalment, la Conselleria de Territori va haver de fer marxa enrere, per a disgust d’Apaval. El seu ex-president, Pasqual Batalla, està convençut que els paranyes podrien ser “uns observatoris ornitològics immillorables”.



SEO/BIRDLIFE

Un ocell mort per culpa del parany.

que per als ecologistes els mètodes de caça tradicional són en part responsables de la disminució dels fluxos migratoris entre Àfrica i el nord d'Europa; per als paranyers les captures de tords són insignificants. Seo/Birdlife calcula que només en els paranyes de la costa mediterrànea peninsular es capturen entre 1,5 i 2 milions de tords i altres espècies protegides. Pel que fa a la població de tords, segons aquesta organització, al País Valencià i Catalunya s'han detectat descensos de fins al 30% d'efectius. “La gent del camp de Letònia, del Regne Unit i Suïssa es queixa perquè els ocells que han criat allà tornen en efectius cada cop més delmats del seu viatge al Mediterrani –argumenta Ignasi Ripoll–. Perquè amb aquests mètodes massius, destinats en molts casos a omplir bars i restaurants amb tords, s'agafa tant com es pot i tot va al sac”.

Des de l'àmbit paranyer rebutgen aquesta acusació, que consideren infundada. “A nosaltres, com als ecologistes, ens interessa la preservació de la natura –es defensa Pasqual Batalla–. Això és com el xiquet que juga a futbol, que no vol que se li rebente la pilota”. Segons defensen des d'Apaval, factors com el canvi climàtic, els insecticides no controlats i les plagues són molt més nocius que no els paranyes. “Parlen molt dels seus estudis però exageren a l'hora de responsabilitzar-nos de la minva d'exemplars –assegura Batalla–. Fan estimacions subjectives,

diuen mentides interessades i difonen fotografies que en res no tenen a veure amb la realitat”. En contraposició, qui fora president d'Apaval assegura que un estudi realitzat pel Col·legi valencià d'Enginyers Forestals i l'associació Aus Migratòries del Paleàrtic Occidental (OMPO, per les sigles en francès) han calculat que només vuit de cada 1.000 exemplars que es cacen amb mètodes tradicionals són aus d'espècies protegides.

Un paranyer amb trampes. Vicent Flors és dels qui s'ha retirat d'aquesta afició. Fill de les Useres (Alcalatén), ex-treballador de la banca, Vicent va optar per penjar el reclam l'any 2007. Ho va fer perquè volia centrar els seus esforços en la vinya, però també perquè “no m'agradava sentir-me perseguit, com si fóra un delinqüent”. “Com a paranyer –afegeix– hauria sigut una humiliació que em denunciaren els agents forestals”. El seu compromís amb el medi ambient i el desenvolupament rural està fora de dubte: a base de treballar i tenir cura de la vinya, ha alçat un celler al seu poble nadiu que és referència a les comarques de Castelló. I de la mateixa manera que s'estima la vinya, gaudia, quan anava al parany, observant el ball aeri dels tords en escoltar el reclam. Flors considera que els ecologistes, amb la col·laboració dels mitjans de comunicació, “han desinformat molt”. “Al capdavant, es caça un pardal del qual n'hi ha un

gran nombre. La imatge que es dona és que al parany entren tot tipus d'ocells i allí moren tots i això no és així, en absolut”, explica.

En tot cas, des del mateix àmbit paranyer no són poques les veus que critiquen que, en ocasions, s'han produït excessos a l'hora de capturar exemplars. Àlex Vilanova, veí de la Jana i paranyer retirat, critica l'avarícia d'alguns col·legues. “El que no pot ser és que un dia n'agafen un centenar”, diu. Per això, Vilanova, com molts altres dins el mateix col·lectiu, reclama que hi haja una regulació que done cobertura legal al parany però també estableixi límits. A més, Vilanova és partidari de mesures com ara la prohibició total de dispositius digitals pel reclam i, fins i tot, la introducció de la caça sense mort. Es tractaria, diu, de “retornar als orígens del parany”.

El seu amic Sergi Puchol coincideix en alguns punts amb ell. “El primer problema del parany som nosaltres”, sentència. L'envelliment dels paranyers i el seu rebuig a introduir canvis, assegura, aboquen el parany a un atzucac. “Una cosa ha de quedar clara”, rebla Pasqual Batalla, “el que els tribunals han sancionat és una manera de fer parany, però no el parany en si mateix. Hem de trobar la manera de legalitzar-lo”. Apaval està en contacte directe amb altres associacions de caça tradicional de França, on les administracions han aconseguit dotar-se de regulacions que donen cobertura als mètodes de caça tradicional sense que entren en col·lisió amb la normativa europea.

Però mentre no es trobe la fórmula, el parany tal com el coneixem avui dia continuarà sent una modalitat de cacera furtiva. I a mesura que el temps avanci, els camps on hi ha els paranyes deixaran de ser aquell paratge cuidat que eren abans; i les tradicions, les festes –que se'n fan, i moltes– i els rituals al voltant d'aquesta pràctica aniran desapareixent. Perquè el parany és, en aquestes contrades, molt més que una activitat cinegètica. Qui sap si a la Jana al mes d'octubre deixaran de menjar sardina de bóta, tomata fregida, una cabeça d'all a la brasa i uns tords torrats, l'esmorzar que correspon a una bona jornada de parany.

Violeta Tena